

Nav Sahyadri Charitable Trust's
College Of Education (B.Ed) Chakan
First Year

INTERNAL PRACTICAL WORK
MARKING SCHEME

Name of the Student :- *Mr./Mrs. Markad Shubhangi Bhagwan.*

Roll No :- *50* .....

Course Code :- *104* .....

Subject :- *Assessment and Evaluation for Learning.*

SR.NO	PRACTICAL WORK	MAXIMUM MARKS	MARKS OBTAINED
1.	PRACTICAL	50	<i>41</i>
2.	ASSIGNMENT	50	<i>48</i>
3.	EXAMINATION	80	<i>49</i>
TOTAL MARKS		180	<i>138</i>
CONSOLIDATED MARKS OUT OF		20	<i>15</i>

SIGNATURE OF GUIDE

Markad

Nav Sahyadri Charitable Trust's

College of Education(B.Ed), Chakan

Tal- Khed, Dist- Pune410501

F.Y.B.Ed. 2021-2022

BED 104: ASSESSMENT AND EVALUATION FOR LEARNING

Name of the Students: ~~Mr/Mrs.~~ Mr. Markad Shubhangi Bhagwan Roll No. 50

Practical Name :- Developing an achievement test with its Blue Print, Answer Key and Marks Distribution

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) satisfactory 4) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	Design of a blue print as per criteria				✓	
2	Instructions given to attend the test				✓	
3	Type of questions and marks allotted as per blue print					✓
4	Difficulty level of the questions				✓	
5	Language used for framing the questions				✓	
6	Length of a test					✓
7	Content validity				✓	
8	Answer key with marks distribution				✓	
9	Educational Implication				✓	
10	Overall Impression				✓	
Total Marks -50					41	

Signature of Professor In-charge

Markad

INDEX

Page No.

Date

Sr.no.	Content	Page no.
1.	Introduction	0-1
2.	Acknowledgement	2
3.	Achievement Test	3
4.	Meaning	4
5.	key part of Achievement Test	5
6.	Division of Questions - According to type	8
7.	Blue Print	11
8.	Question paper.	12
9.	Answer sheet & Merit list	13
10	Educational Significance	19
11.	Conclusion.	20

Introduction

Assessment is the preliminary phase in the process of evaluation. It is the gathering of all important and accurate information on students process. It involves students and teachers in the continuous monitoring of students learning. It also provide feedback about teachers teaching effectiveness. It also help the teacher to maintain useful feedback on what, how much & how well this students are learning.

Evaluation is a comprehensive term bearing on all the stages of the process of education, beginning with the objectives, planning of the syllabus, teaching-learning process & testing. The practical of Assessment & Evaluation in proper time & with student-ability to learn the content make it easier. This practical is related to develop an achievement test with a blue print, answer key and marks distribution. It helps to make a judgement about the quality or worth of something on educational programme.

Acknowledgement

I would like to express my sincere gratitude to the Principal and all my respected Professores of "Nav Sahyadri College of Education", Chakan for their invaluable guidance, timely comments & valuable suggestions to complete my Practical work. My special Thanks to our head of Department Prof. For helping us to understand & then proceed further for our practical.

Special thanks for the personal guidance of my family members. I would also like to thank my dear friends, who stood for me whenever I was in need of them.

Achievement Test

Content:

Achievement tests play a very important role in the school programs. Most of the educational decisions are dependent on the performance of students in achievement tests.

It is a category that seems focused on two central purposes Formative and Summative. These achievement test do not rount toward a student grade. Instead, formatively used achievement tests guide the student to improve learning. Summatively used tests are used for some important purpose, such as grading.

Teachers generally design their test based on their instructional objectives and assess their achievement through these tests.

An achievement test is essentially a device of measurement that helps in ascertaining quantity and quality of learning attained in a subject of study or people group of subjects after a period of instructions by measuring the present ability of the individual concerned.

Meaning

Achievement test is a systematic procedure for determining the amount a student has learned through instruction. It is a measure of knowledge and skills in a content area.

It is generally designed to measure the effects of relatively standardized educational experiences. It is not just a random assortment of questions to be an effective instrument of evaluating academic achievement, it has to be structured according to a pattern decided in advance.

It is useful to identify children and adults with specific achievements deficits who might need detailed assessment for learning disabilities. This test also help the parents to recognize the academic strengths and weakness of their children and thereby faster individual remedial efforts at home.

It is helpful to appraise the success of educational program by measuring subsequent skill attainment of students.

Key Part of Achievement Test

Content :

This involves the selection of contents and its major, minor and key concepts. It also takes into account the methodology of teaching adopted for the purpose of developing all the inclusive concepts. Taking into consideration the method of teaching pattern of classroom interaction and learning strategies of students, the method of testing and types of questions are decided.

Objectives :

Objective serves as an individual evaluation system and as a way of compare performance across the spectrum and across population. The purpose of assessment is to gather relevant information about student performance or to determine interest to make judgement about their learning process. Evaluation process gives the outcome of teaching learning process which is useful for the student progress.

Assessment can reinforce the efficiency of teaching and learning. It encourages the understanding of teaching as a formative process that involves our time with feedback and input from students. This creates good classroom report. The overall objectives of each assessment and learning is to get a better understanding of the candidates. This can be obtained by testing how a person can responds and perform in different situations.

Question Type :

The second step in planning is to make 'Design'. The design consists weightages, duration of test, unit and sub-unit of the contents, level of difficulty and types of questions.

It also indicates as to whether there are any options in the question paper, & if so what is the nature of the question paper.

If we see the types of questions it includes short type answers, one sentence answers, brief answers, multiple choice questions, means finally a question paper is a mixture of all the types of questions.

There are mainly three kinds of questions that are considered -

Long Answers

Short Answers

Objectives

Short questions generally require exact answers and although taking many take less than a minute

They include some guidance on the extent of the answer required. The answers is supplied by the student not pre-selected as in objective questions.

An objective question is one which is free from any objective - bias - either from the tester or the markers. Objective questions can take various forms, but invariably they require brief answers with little or no writing. A simple tick or a quick oral answers may be enough. The most common used objective type question by teachers as part of their day to day teaching is simply recall. The teacher asks a short question, expecting a quick one word answer or a simple statement.

[Science]

Weightage Alloted by Objectives.

Objectives	Marks	Questions	Average
Knowledge	6 mks	4	24%.
Application	4 mks	2	16%.
Understanding	8 mks	4	32%.
Skills	7 mks	3	28%.
Total	25 mks	13	100%.

[Science]

Weightage by Content

Unit	Marks	Questions	Average
~~Natural Resources~~	8 marks	4	32%
The Living world	9 marks	5	36%
~~Diversity of living things & their classification~~	8 marks	4	32%
Total	25 marks	13	100%

[Science]

Weightage of Questions

Types of Questions	No. of Q.	Marks	Average.
Objectives	7	7 marks	28%.
Short Answers	4	12 marks	48%.
Long Answers	2	6 marks	24%.
Total	13	25 marks	100%.

Blue Print

A blue print is a guide for making something - its a design a pattern that can be followed. want to build the best three house ever? Draw up a blue print & follow the design carefully.

The literal meaning of a blue print is a paper-which is blue-with plans for a building printed on it.

The blue print gives the details of the design in concrete terms. It is a three dimensional chart giving the placement of the different questions in respect of,

- (i) The objective tested by each.
- (ii) The content area covered by each.
- (iii) The form of questions which is not suitable for testing.

Blue print is a 3D form which consists of content areas in horizontal rows and objectives and forms of questions in vertical column. In blueprint paper setter decides as how many questions are to be set for different objectives. Further they decide how many unit, numbers of questions from unit to be set.

Unit Test - I 2022-2023

Sub : Science Marks : 25
Class :

Q.1-A. Fill in the blanks. 2M

1. Air, water and land are important resources.
2. The process by which plants make their own food is called _____.

B True or False 2M

- 1 The snail is an aquatic animal.
2. The amoeba is a multicellular animal.

C. Name the following. 3M

- 1 Constituents of the biosphere.
2. Name two unicellular organisms.
3. Name two multicellular organisms.

Q.2. Answer the following 12M

1. How is the plant kingdom useful to us ?
2. Explain the characteristics of herbs with ex.
3. What makes living things different from non-living things.
4. What are the various constituents of air with their uses.

Q.3. Answer the following in detail. 6M.

- 1) Explain with the help of diagram how soil is formed?
- 2) Explain with the help of a diagram structure of plant.

Answer Sheet & Merit List

Que No.	Headings	Marks Detail	Total
Q.1	Fill in the blanks		
A	1. natural 2. photosynthesis.	1 1	2M
B	True or False		
1) False 2) False		1 1	2M
C	Name the following		
1) — — — — — 3 — — — — —		1+1+1 = 3	3M
Q.2	Answer the following		
1) 6. uses of plant kingdom	3 } 2 } 1 } 3		
2) a) Characteristics of herbs b) examples.	3 } 2 } 1 } 3		
3) Differences based on characters	3		
4) a) Constituents b) Uses	1 } 2 } 3		12M
Q.3.	Answer in detail		
1) Process of soil formation Brief description Diagram labelling	1 1 1/2 1/2		3M
2) ~~Definition~~ of plant Parts of plant Diagram labelling.	1 1 1/2 1/2		3M
			25M

[Maths]

Weightage allotted by Objectives.

~~Objectives~~	Marks	Questions
Knowledge	8 marks	4
Application	4 marks	2
~~Understanding~~	7 marks	3
Skill	6 marks	2
Total	25 marks	11

[Maths]

Weightage of Questions.

~~Types of Questions~~	No. of Q.	Marks.
Objectives	5	5 marks
~~Short Answers~~	5	15 marks
~~Long Answers~~	1	5 marks
Total	11	25 marks

Unit Test - I 2022-23

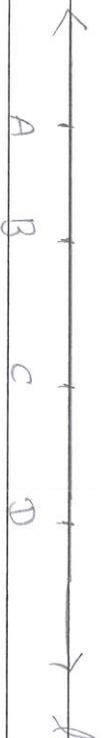
std - Maths

Marks - 25

std - VII

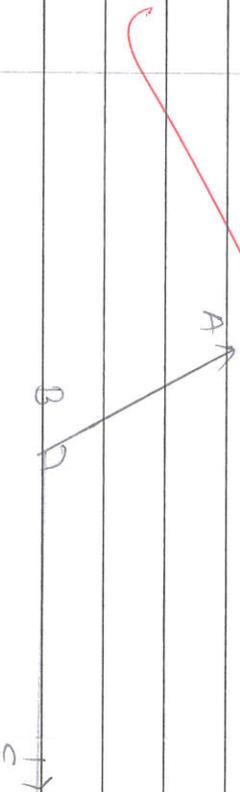
Q 1 W

1) Write the different names of the line.

2) Use a protractor to draw an acute angle, a right angle and an obtuse angle.

3) Name the type of angle.

4) Write the proper signs in the boxes. '<', '>', '∠', '°'.

(1) 3 - 10

(2) - 11 22

Q 2

1) Draw an acute angle, an obtuse angle, a right angle.

2) Bisect the following using geometrical instruments.

- a) 112° b) 40° c) 90°

3) Write the opposite number of each number.

Number   47   +52   -33   -84   -21   +16.
Opposite no.

4) Complete the Add.

~~(1) $8 + 6$~~

(2) $5 + (-6)$

(3) $-8 + 0$

(4) $-5 + (-2)$

(5) $-4 + (-5)$

5) Subtract the given no.

~~(1) $3 - 6$~~

(2) $8 - (-5)$

(3) $0 - 2$

(4) $7 - 3$

(5) $-3 - 9$

Q6. Write the type of each angles and figures

Draw.

~~(1) 360°~~

(2) 215°

(3) 148°

(4) 90°

(5) 148°

Answer Sheet & Merit List

Q.No.	Heading.	Marks Details	Total
Q.1	Do as directed		
	1) Correct naming	1	
	2) Correct naming	1	
	3) Correct naming	1	
	4) Correct signs $<>$	2 (1+1)	5M
Q.2			
	1) Naming 3 correct angles	1+1+1 = 3	
	2) Drawing 3 angles bisecting	1+1+1 = 3	
	3) 6 correct opposite number	$\frac{1}{2} \times 6 = 3$	
	4) 6 correct add	$\frac{1}{2} \times 6 = 3$	
	5) 6 correct Subtract.	$\frac{1}{2} \times 6 = 3$	15M
Q.3	Construction	1	
	Statement	1	
	Type of angle	1	
	Diagram	2	5M
			25M

Educational Significance

Achievement test are often used in educational system to determine the level of instruction for which a student is performed better for teaching practices are expected to increase the amount learned in school year.

They are usually used to indicate a mastery of grade-level material and the readiness for advanced instruction. Low achievement scores can indicate the need for repeating a course grade.

Teachers use achievement tests to measure the attainments of their students. It include a snapshot of students performance, securing as a tool to determine need educational resources & providing a convenient method to measure progress.

It provides basis for promotion to next grade to motivate students before a new assignment has taken up expose pupil's difficulties. which the teacher can help student to solve.

Conclusion

Achievement test proportion activities promote quality, long term learning and are appropriate. Good test tasking skill & appropriate content learning can reduce the likelihood that will influence students test scores,

Directly used to the educational objectives. It should possess description of measure behaviours in realistic and practical term. which contains a sufficient number of test items for each measured behaviours concerned with important and useful matter.

Comprehensive, brief precise and clear. It should be divided into different behaviours to be measured.

Standardised the items and made interaction clear, so that different users can utilize it. Rules and norms has to be developed. So that various age group can use it at various level. It provides equivalent and comparable forms of the test.

A test manual has to be prepared which can act as a guide for administering and scoring.

Nav Sahyadri Charitabal Trust's
College Of Education (B.Ed) Chakan

B.Ed(I) 2022-22

INTERNAL PRACTICAL WORK
MARKING SCHEME

SR.NO	PRACTICAL WORK	MAXIMUM MARKS	MARKS OBTAINED
1.	PRACTICAL	50	38
2.	M.C.Q	50	46
3.	EXAMINATION	80	65
TOTAL MARKS		180	149
CONSOLIDATED MARKS OUT OF		20	17

SIGNATURE OF GUIDE

Pandey

Nav Sahyadri Charitable Trust's
College of Education(B.Ed),Chakan

Tal- Khed, Dist- Pune410501

F.Y.B.Ed. 2021-2022

BED 104: ASSESSMENT AND EVALUATION FOR LEARNING

Name of the Students: Mr./Mrs. Chidale Pashmi Shekhar Roll No. 18

Practical Name :- Developing an achievement test with its Blue Print, Answer Key
and Marks Distribution

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) satisfactory 4) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	Design of a blue print as per criteria			✓		
2	Instructions given to attend the test				✓	
3	Type of questions and marks allotted as per blue print					✓
4	Difficulty level of the questions			✓		
5	Language used for framing the questions				✓	
6	Length of a test			✓		
7	Content validity				✓	
8	Answer key with marks distribution				✓	
9	Educational Implication				✓	
10	Overall Impression				✓	
Total Marks -50				38		

Signature of Professor In-charge

अवधकारिका

अ.क्र	एतत्	सही
१)	प्रस्तावना	
२)	एतत् -या-परी	
३)	एतत् -या-परी-वी आवश्यक्ता	
४)	आराध्य १) उद्दिष्टानुसारं गुणविभाजना आराध्यता २) उपपद्यत्कानुसारं गुणविभाजनी आराध्यता ३) प्रश्नप्रकारानुसारं गुणविभाजनी आराध्यता १) द्विर्गन्तरी। निर्वचयता। प्रश्न २) लघुत्तरा। प्रश्न ३) वस्तुनिष्ठ प्रश्न	
५)	संविधान भवना	

अक्ष	दाहक	सहा
६)	उत्तरसूची व अणुदान योजना	
७)	~~एक विषयासहि दाहक-याणी आराखडा व सिविद्यान नयना~~	
८)	दाहक-याणी प्रक्षपत्रिका	
९)	उत्तरसूची व अणुदान योजना	
१०)	समासोप	

पर्यावरण

विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक अद्वैते क्रिती प्रमाण आत्मसाम केनी, हे शोधून काढण्याची एक पद्धतशीर प्रक्रिया म्हणजे चालणी होय.

भूज्याभाषण म्हणजे केवळ निरीक्षण नसून तर एक परमानिष्ठ पद्धतशीर प्रक्रिया आहे. ज्या शैक्षणिक कार्यक्रमाचे भूज्याभाषण करावयाचे असते, त्या कार्यक्रमाची काही अद्वैते आगळे दरवनेनी असतात.

अध्ययन - अध्यापन प्रक्रियेमध्ये भूज्याभाषणाचा महत्त्वपूर्ण भाग म्हणजे चालणी होतो हा होय. विद्यार्थ्यांची प्रवृत्ती कोठल्या टप्प्यापर्यंत झाली आहे, हे चालणीद्वारे कुठल्यास आपल्याला मदेन होणे. विद्यार्थी योग्य दिशेने प्रवृत्ती करत आहे किंवा नाही, याचा आगाव होतो शिक्षकांना चालणीतच आत्म्यातून शक्य होणे.

हरविनेच्या उद्दिष्टानुसार विद्यार्थी प्रवृत्ती करत आहे किंवा नाही हे पत्तापून पाहता येते. शैक्षणिक भूज्याभाषणात विविध साधनांचा व नंतरचा उपयोग होतो. विविध प्रकारच्या कुसोट्या, पउताळासुची, पढाविश्रय घेणी, प्रश्नावली इ. साधने तर नेहमी परिक्षा, गोडी परिक्षा, पान्याधिक परिक्षा ही नंगे आहे. यामाफने विद्यार्थ्यांचे सामर्थ्यपूणे सर्वकिश भूज्याभाषण करणे शक्य होणेच विद्यार्थी पाहून राहता.

एतक चाचणी

अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेमध्ये

एखाद्या एतकाचे अध्यापन कुठ्याठगेर विद्याभ्यास। त्या एतकाचे आकलन झाले किंवा नाही हे पडताळून पाहण्यासाठी त्या पाठ्यांसार किंवा एतकावर धनमेयी चाचणी करणे 'एतक चाचणी' होय.

एतक चाचणी सार करणांता पुढील तीन महत्त्वाचे बाबींचा विचार करावा लागतो.

* चाचणीमध्ये उद्दिष्टांनुसार गुणाविभागाची केंद्रेची आसावी.

* चाचणीतील प्रश्न हे उपलब्धावर आधारित आसावे.

* चाचणीतील प्रश्न हे प्रश्नप्रकारानुसार गुणाविभाजन केंद्रेचे आसावे.

वरिल तीनही बाबींचा विचार करून चाचणीच्या गुणाविभागातील तर्क न्याय करायला यावे. यामुळे गुणा विभागातील ही चाचणी स्थिति करणा येते.

एतक-चाचणीआवश्यकता

अध्यापन ठूण स्थान्यावर न्या
एतकानिज आक्षायवर होमनेची -चाचणी
कसोब एतक-चाचणी दाय.

एतक -चाचणी कुळ अदिहद
किनाम साध्य स्थान्ति विद्याभ्यानि। आडिज्ज
स्थान्ति आदि क, अध्यापन पद्धती योअय
दोनी क, विद्याभ्याना उपयोग करनी
येने का यासाठी एतक -चाचणीचा उपयोग
दोना.

एतक -चाचणी नयार करिन असनांन।
अदिहद, उपएतक, प्रश्न प्रकार (कसोबच वरमनिहद,
जुजुनी व विद्योमिरी प्रश्न) यान्ति जुजाविभाजणी
कशा प्रकारे करयान यावी हे -चाचणित्या।
आध्यमान्न ठरवना येने, द्या मोनदी बाबीचा
अभ्यास करयासाठी एका शिमनी तक्त्याची
आडोळी करवी नयान न्यान्ति 'सांविधान मक्ता'
असे सांवाद्येले आने.

-चाचणी नयार करनांन। नी
एया एतकावर आधारिन असत, ना एतक
शिकविनांन। ठरवनेची अदिहद विचारान द्याचची
असनांन. अध्यापन करनांन जेनक्या प्रमाणान
अदिहदंयार भर दिना असुळ न्या प्रमाणान
न्या अदिहदंयाना -चाचणीन भर दिना आवा.
वाणिनात प्रासुष्यान उपयोगनावर भर दिना
याना. न्याचबराबर शान, आडिज्ज, व
कौशल्य्याचा विचार दोना.

एतक-चाचणीची आवश्यकता पुढील सुद्ध्यावरून स्पष्ट होतः

* एतक-चाचणी होतल्यामुळे अध्ययन-अध्यापनात सातत्य राहते. म्हणजेच विद्यार्थी नेहमी व्यायाम राहतो.

* शिक्षकांनी कुठल्या अध्ययनावर क. विद्यार्थ्यांना कितीत रासभलते किंवा विद्यार्थ्यांनी कितीत गो. एतक रासभलून होतला यामुळे होईनाही आत्मपारिश्वाची संधी मिळते.

* अध्ययन असुभूनिमध्ये बहल कुलन भूण्यभापनात सातत्य निमाणि करायचं काय शिक्षक करतो.

* एतक-चाचणी होतल्यामुळे विद्यार्थ्यांमधील कुठयं कुवे शोधून म्हणजेच निदानात्मक परिक्षण कुलन विद्यार्थ्यांमध्ये उपचारात्मक अध्यापन कुलन याने.

* कुलने अध्यापन हे विद्यार्थ्यांना कितीत रासभलते हे एतक-चाचणी म्हणजेच पडताळा होऊन लक्षात येते.

* अध्यापन कुलनांनर काही भाषा विद्यार्थ्यांना रासभलता कुी नाही, नसेल्य नर नविन अध्ययन असुभूवाचि। यार कुलन व नत्रोचा यार कुलन विद्यार्थ्यांना गो रासभलून सांगता येते व याने भदण्याची शुभिका ही एतक-चाचणीची असते.

आराखडे

सूच्यमापनाची साधने Evaluation Tools

संख्यात्मक साधने Numerical Tools

तोंडी परिक्षा
Oral

लेखी परिक्षा
Written

निबंधवजा प्रश्न
Essay type question

दीर्घांतरी प्रश्न
Long Ans

छोट्यांतरी प्रश्न
Short ans

वस्तुनिष्ठ प्रश्न
Objective

सादृश्य अंशमान प्रश्न
Assumption question

द्विपक्षी
Binary choice

बहुपक्षी
Multiple choice

जोड्या लावा
Match the following

सविपुसार जोड लावा
Match the following as per list.

अर्थविकार करणारे प्रश्न

सुवात्मक साधने Qualitative Tools

verify list
Relevant entries
Interview

पडताळा सूची
पदनिश्चय श्रेणी
प्रासंगिक नांदी
कुळाखत

एल्काच्या इन्डियाच्या गुणवत्तावाढी आराखडा

* चाचणीमध्ये सर्व इन्डियांवर प्रश्न विचारणे जावेत. उदा. बॉल, आऊटिंग, उपयोषण, कौशल्य या चारही इन्डियांवर प्रश्न विचारवेत.

* एल्कामुळे कोणते इन्डियांमध्ये प्रश्न करावे आहेत. याचा विचार करून गुणवत्तावाढी करावी.

* एल्काचे इन्डियांवर आहारित प्रश्न असतील तर चाचणीची विषयसूचीयाना कमी होणे.

इन्डियांमुळे गुणवत्तावाढी आराखडा

एल्का आराखडा 25 गुणांच्या चाचणीसाठी आहे.

अ.क्र	इन्डियां	गुण	श. गुण
1.	बॉल		
2.	आऊटिंग		
3.	उपयोषण		
4.	कौशल्य		

प्रश्न प्रकारांतुसार नुषाविद्याशाही

एतक-या-थरी किंवा नेथी परिक्षेन ३ प्रकारचे प्रश्न असतात.

- १) वस्तुनिष्ठ प्रश्न
- २) अद्युत्तरी प्रश्न
- ३) दीर्घ/त्तरी किंवा निवडवया प्रश्न

१) वस्तुनिष्ठ प्रश्न :-

* ज्या प्रश्नाचे उत्तर निश्चित किंवा एकच असते व प्रश्नाची उत्तरे तपासनात/परिक्षकांसह्ये मान्यताजना आढळत नाही. त्यामुळे त्यांच्या गुणादाजनात फरक पडत नाही. अशा प्रश्नांना 'वस्तुनिष्ठ प्रश्न' म्हणतात.

* इतिहास व शांति विषयात वस्तुनिष्ठ प्रश्न म्हणजे एका वाक्यात उत्तरे देता, रिकाम्या जागा भरा, जोड्या जुळवा, शब्दातून वस्तुनिष्ठ प्रश्न विचारना येतात.

* वस्तुनिष्ठ परिक्षेन सगळा नेथन कुणी असून बहुपयची प्रश्न अधिक असतात. त्यात जोड्या जुळवा, रिकाम्या जागा भरा, जोड्या विधान सत्य का असत्य ते निर्दिष्ट करा वगैरे प्रकार असतात.

2) लड्डुमरी प्रश्न :-

- * या प्रश्नामध्ये साधारण 2-3 पायऱ्यांचे उत्तर असतात.
- * हे प्रश्न आकलन या अह्दित्वावर नसून इतरही अह्दित्वावर आधारित असतात.
- * या प्रश्नांच्या उत्तराची व्याप्ती कमी असते.

3) दीर्घामरी किंवा निबंधरूपा प्रश्न :-

- * इतिहास विषयाने दीर्घामरी प्रश्न करणे याउपचयाने उत्तरे लिहा, टीपा लिहा, 25 ते 30 शब्दाने उत्तरे लिहा, अशा प्रश्नांला दीर्घामरी प्रश्न असे करोगात.
- * ज्या प्रश्नांचे उत्तर साविस्मर अपेक्षित असत. अशा प्रश्नांला दीर्घामरी प्रश्न म्हणतात.
- * दीर्घामरी प्रश्न हे साधारणतः उपयोजनात्मक वा कौशल्यात्मक पातळीवर आधारित असतात.

* ~~दीर्घामरी~~ प्रश्नांमध्ये कुठील प्रश्नांच्या समावेश होतो.

પરજીવણ પુસ્તકોના વિષયોની સૂચી

ક્ર.ક	પુસ્તક નામ	પાનાં	વર્ગ	વર્ગ
૧)	વરસાદનો વર્ષ			
૨)	ભૂમિ (ભૂ)			
૩)	દેશો/નદી /જિલ્લાઓ			
	૨૩૦			

उत्तराखण्ड व गुवाहाटी यात्रा

* यात्रा तीर्थ-घर मंडल चर्चा मयार क्रमान व ती-यात्रा विद्यापीठ सोडवना न्याय उत्तराखण्ड अनेक परिक्षक न्यायनाम.

* उत्तराखण्ड न्यायनाम वरतनिक प्रशांये उत्तर लक्ष्य अग्रन्यायुळ मनाशिवना येन ठाडी. परंतु लक्ष्मरी व दीडमरी प्रश्न न्यायनाम मनाशिवना येन.

* इतिहासाया-याचोमिहये सुद्धेसुद्धे मांडोनी असा मंडलाचे असन. सुद्धेयाया याच्य श्वाभुसार मांडोनी कुकन उत्तराखण्डी नयार कुन्याकुळ ती परिक्षकान मारदेशिक रणे.

* उत्तराखण्ड न्यायनाम परिक्षकाया प्रवृत्ति, उत्तराखण्ड असावरी मनाशिवना, उत्तराखण्ड न्यायनामो परिक्षकाया मनाशुनी, विद्यायाच्ये उत्साह्यर इ. या परिणाम गुवाहाटी करनाम। दान वाडी.

* उत्तर अ-वीसूले प्रशांये उत्तराखण्डी शिक्षा कुळन. प्रशांयेण मसक काय साह्य करायचे दे कळन.

* प्रत्येक प्रशांये उत्तराखण्ड परापीडुसार गुवाहाटी यात्रा कुनी याने न्यायुळ विद्यायाच्ये। प्रत्येक वेवेवेर कुनीया गुवाहाटी कुन याने न्यायया प्रत्येक कुनीये मनाशिवना दान.

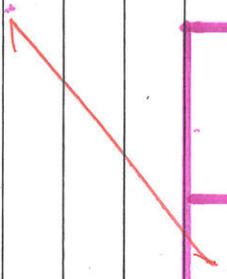
Sample Unit Test (English)

Weightage of Objective

Sl. No	Objective	Marks	Percentage
1	Knowledge	10	40%
2	Understanding	5	20%
3	Application	5	20%
4	Skill	5	20%
Total		25	100%

Weightage To Content

Sl. No	Content	Markes	Percentage
1.	Why	10	40%
2.	The song of songs	12	48%
3.	Truth	3	12%
	Total	25	100%

Weightage of Question

Se. No	Form of question	Marks of each	No of question	Marks
1.	Objective Type	1	14	14
2.	Short Answer	2	4	8
3.	Long Answer	3	1	3
	Total	-	19	25

Unit test

Sub - English

Std - 8th

Marks - 25

Time - 30 minutes

Read the passage and carry out the Activities.

(Marks 12)

But Tansen knew how to get round him. He offered to sing before his guru. And he made a deliberate mistake. "That's not the right note, Tansen," cried his teacher, amazed. "What has happened to you?"

Tansen did not seem to understand his teacher and he made the same mistake again. Exasperated, Sant Haridas took the tanpura from Tansen's hands and sang the right note. the next! Then he went on to the next and the next!

The music spread across the forest, like the first glimmer of dawn or the fragrance of jasmine. Both Akbar and Tansen listened to him as if they were hypnotised and the emperor realized that Tansen had spoken the truth. He had not known that music could be like this! He had certainly never heard anything like it before.

As they walked back, the emperor suddenly broke the silence to ask Tansen, "Why can't you sing like him, Ustadji?"

Tansen smiled. "Shahenshah, I sing at your command, the command of the Emperor of Hindustan. But Guruji sings for one who is Master of even kings! GOD! His music springs from the depths of his soul, free and unasked for. How can I expect my music to be so beautiful and divine?"

A.1) Complete the following words by using correct letter. (1)

1) l_e _ a | i | j m a _ o n

A.2) punctuate the following sentences. (1)

The contractor said these are the ownership documents of this new house in your name.

A.3) Who said to whom? (2)

Who said to whom?	Who	Whom
What was happened to you?	.....	.....
How can I expect my music to be so beautiful and divine?	.....	.....

A. 4) Antonyms

Find out antonyms (opposite) of the following from the passage. (2)

1) Last X   2)Unknown X   3)Always X   4)Ugly X

A. 5) Make the four words as you can from the word ' Exasperated ' . (2)

A. 6) answer the following. (2)

Why did Tansen make deliberate mistake?

1) Do you like music ? Why? (2)

Poetry

Read the extract and complete the following activities. (Marks- 10)

I know a curious little boy

Who is always asking, "why?"

Why this, why that, why then, why now,

Why not, why by-and-by?

He wants to know why wood should swim,

Why lead and marbles sink;

Why stars should shine and winds should blow,

And why we eat and drink.

He wants to know what makes the clouds,

And why they cross the sky;

Why sinks the sun behind the hills,

And why the flowers die.

A 1) State whether the following statements are True or False :

(2)

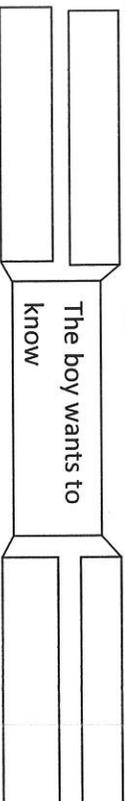
- (1) The little boy is curious because he never asks questions
- (2) The sun sinks behind the hills
- (3) The flowers always remain alive
- (4) Lead and marbles sink in water

A 2) Write the rhyming pair of words from the extract.:

(2)

A. 3) Complete the following web with the help of the of the extract:

(2)

A.4) word Chain : Complete the word Chain:

(2)

- 1) Eat, ..., ..., ..., ..., ..., ...
- 2) sky, ..., ..., ..., ..., ..., ...

A.5) Do we think critically, without question?

(2)

A.6) Write down five things that make you very happy.

(3)

Unit Test

Subject- English
Std- 8th

Marks: 25
Time: 30 min.

Read the passage and carry out the Activities (12 marks)

But Tansen knew how to get round him. He offered to sing before his guru. And he made a deliberate mistake. "That's not the right note, Tansen," cried his teacher angrily. "What has happened to you?"

Tansen did not seem to understand his teacher and he made the same mistake again. Exasperated, sant Haridas took the tansen from Tansen's hands and sang the right note the next! Then he went on to the next and the next.

The music spread across the forest, like the first glimmer of dawn or the fragrance of Jasmine. Both Akbar and Tansen listened to him as if they were hypnotised and emperor realized that Tansen had spoken the truth. He had not known that music could be like this! He had certainly never heard anything like it before. As they walked back, the emperor suddenly broke the silence to ask Tansen, "Why can't you sing like him, Ustadji?"

P.T.O

A. 4) Antonyms

Find out antonyms (opposite) of the following from the passage. (2)

1) Last X

2) Unknown X

3) Always X

4) Ugly X

A. 5)

Make the four words as you can from the word 'Exasperated'. (2)

A. 6)

Answer the following. (2)
Why did Tanzen make deliberate mistake?

A. 7)

Personal Response (2)
Do you like music? Why?

Poetry

I know a curious little boy

who is always asking, "Why?"

Why this, why that, why then, why now,
why not, why by-and-by?

He wants to know why wood should swim

Why lead and marbles sink;

Why stars should shine and winds should blow,

And why we eat and drink

He wants to know what makes the clouds,

And why they cross the sky;

Why sinks the sun behind the hills

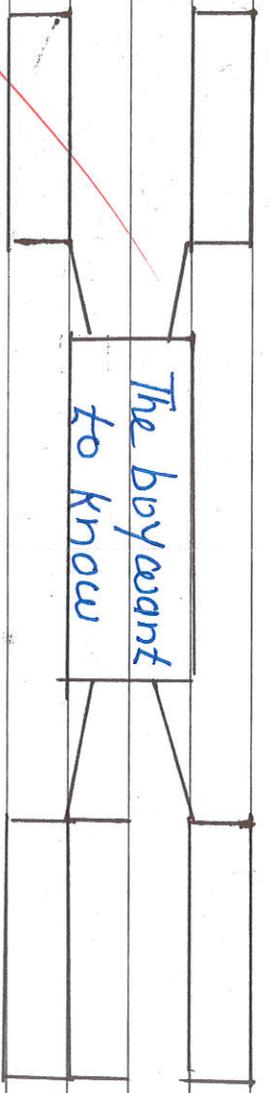
And why the flowers die.

A.1) State whether the following statements are True or False (2)

- 1) The little boy is curious because he never asks question
- 2) The sun sinks behind the hills
- 3) The flowers always remain alive
- 4) Lead and matchles sink in water

A.2) Write the rhyming pair of words from the extract. (2)

A.3) Complete the following web with the help of the extract: (2)

A.4) word chain: Complete the word chain: (2)

- 1) eat, _____, _____, _____, _____
- 2) sky, _____, _____, _____, _____

A.5) Do we think critically, without question? (2)

A.6) write down five things that make you very happy (3)

Blue Print

Sr. No	Content	Educational Objective									Total				
		Knowledge			Understanding			Application				Skill			
		O.T	S.A	L.A	O.T	S.A	L.A	O.T	S.A	L.A		O.T	S.A	L.A	
1	Why					2(1)			2(1)			1(1)			10
2.	The song of song	5(5)			1(1)	2(1)						2(1)	2(1)		12
3.	Teuth												3(1)		03
		10(10)			5(3)				5(2)			5(3)			25

Note :- A) 1) O.T - Objective type
 2) S.A - Short Answer
 3) L.A - Long Answer

B) 1) The numbers in bracket indicate the no. of question
 2) numbers outside the brackets indicate marks.

Answer sheet

Std - 8th

Marks - 25

A.1) Complete the following words by using correct letter.

(1)

Ans : - 1) l e g a l i i) m a s o n

A.2) punctuate the following sentences.

(1)

Ans : - The contractor said , "These are the ownership documents of this new house in your name."

A.3) Who said to whom?

(2)

Who said to whom?	Who	Whom
What was happened to you?	<u>Sant Haridas</u>	<u>Tansen</u>
How can I expect my music to be so beautiful and divine?	<u>Tansen</u>	<u>Akbar</u>

A. 4) Antonyms

Find out antonyms (opposite) of the following from the passage.

(2)

Ans : - Last X next

Unknown X known

Always X never

Ugly X beautiful

A. 5) Make the four words as you can from the word ' Exasperated ' .

(2)

And : - 1) spred. 2) read. 3) trade 4) date

A. 6) answer the following.

(2)

Ans :- Tansen made deliberate mistake because when they reached him, his guru was not ready to sing. Tansen tried to sing and made mistakes so that they could hear his Guru singing.

A. 5) Personal Response:

(2)

Ans :- I like music because it makes us feel good. It relaxes our mind and removes stress and strain from our mind and body. I energizes and, activates us.

Poetry

A.2) State whether the following statements are True or False :

(2)

Ans. (1) The little boy is curious because he never asks questions - False

(2) The sun sinks behind the hills. True

(3) The flowers always remain alive. - False

(4) Lead and marbles sink in water - True

A 2) Write the rhyming pair of words from the extract.:

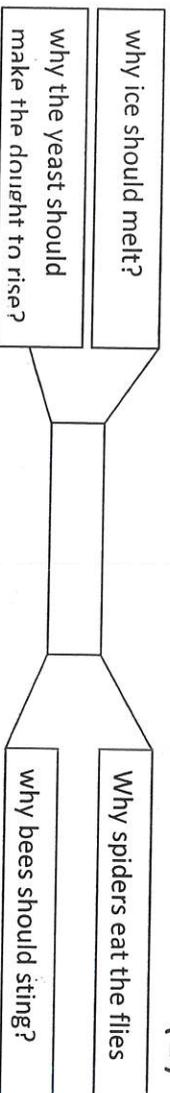
(2)

Ans. (1) boy / why. (2) why-by

(3) sink-drink (4) sky – die

A. 3) Complete the following web with the help of the extract:

(2)

A 4) Word Chain: Complete the word chain

Ans :

(1) eat-tiger-run-nose-easy

(2) sky-yak-kind-dear-report

A.5) Ans.

(2)

If someone puts questions in front of us we start thinking critically before answering. We never think critically unless and until questions are asked.

A.6) Ans: -Our team wins the match.

(2)

1) When I get gift from someone.

(2) When I go for outing with family and friends.

(3) When teacher praises in the class.

(4) When I participate in any competition.

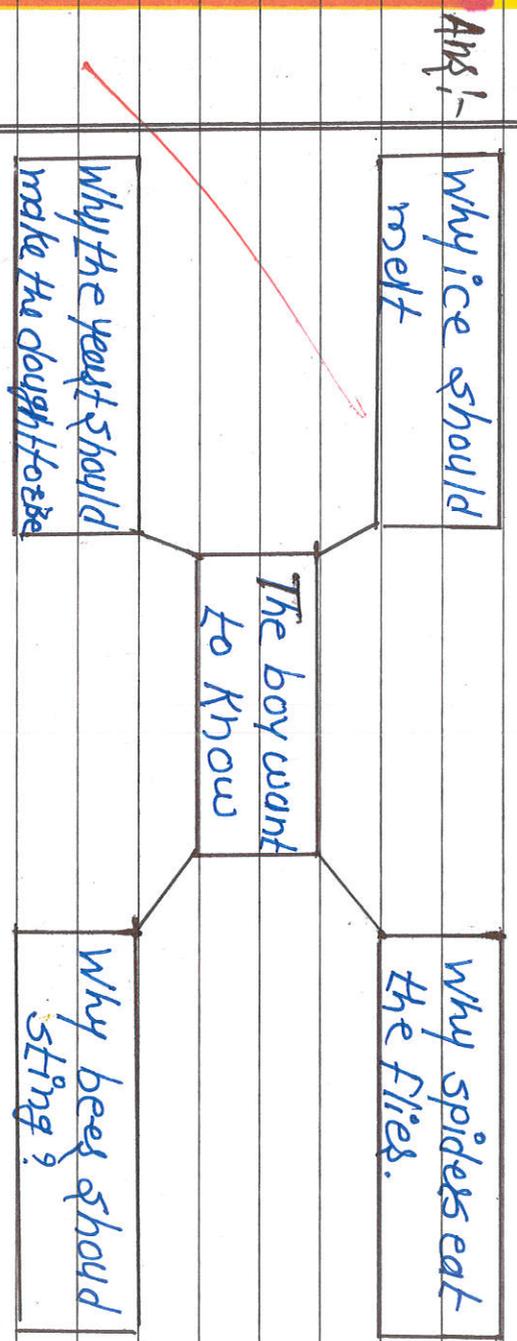
(5) When my parents fulfill my demands.

A.2) Write the rhyming pairs of words from the extract: (2)

- Ans:-
1) boy - why	2) why - by
3) sink - drink	4) sky - die

A.3) Complete the following web the help of the extract: (2)

A.5) Ans:- IF someone puts question in front of us we start thinking critically before answering we never think critically unless and until question are asked.

A.6) Ans:- Our team wins the match. (2)

- 1) When I get gift from someone
- 2) When I go to for outing with family and friends
- 3) When teacher praised in the class.
- 4) When I participate in any competition
- 5) When my parents fulfill my demands.

ભાષણના દાલક-પાત્રણી (સાનિદાપ્ત)

બાષાય દાલકાનુસાર મુલાવિશ્વાસી

ક્ર.ક્ર	બાષાય દાલક	મુલા	સે. મુલા
1.	વિજ્ઞાન વ નેત્રજ્ઞાન	8	32%
2.	રચણા વ વ્યાપાર	8	32%
3.	વદનને બીવન શાભા-1	4	26%
4.	વદનને બીવન શાભા-2	5	20%
	લગુભી	25	100%

ଅନୁସନ୍ଧାନ ପ୍ରଣାଳୀ ବିଶାଳାଳୀ

ଅ.ନ	ଅନୁସନ୍ଧାନ	ପ୍ରଣାଳୀ	ସଂ. ପ୍ରଣାଳୀ
1.	ସମୀକ୍ଷା	୫	32%
2.	ଅନୁସନ୍ଧାନ	୫	32%
3.	ଅନୁସନ୍ଧାନ	4	16%
4.	ଅନୁସନ୍ଧାନ	5	20%
	ମୋଟ	25	100%

પ્રજ્ઞા પ્રકાશ ટ્રસ્ટનાર યુવાવિદ્યાર્થીનાની આધારકા

ક્ર.ક્ર	પ્રજ્ઞા પ્રકાશ	પ્રજ્ઞા પાંચા	કુલ	શ્.કુલ
1.	વરતોવિદ પ્રજ્ઞા	5	5	20%
2.	મહુમી પ્રજ્ઞા	7	14	56%
3.	દીધામી પ્રજ્ઞા	2	6	24%
	કુલ	14	25	100%

१. दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा .

३

- (१) अणुऊर्जा आयोगाचे पहिले अध्यक्ष म्हणून ..... यांची नेमणूक झाली.
 (अ) डॉ. होमी भाभा (ब) डॉ. होमी सेठना (क) डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम (ड) डॉ. राजा रामण्णा
 (२) भारतातील..... उद्योगाला 'सनसर्डेज क्षेत्र' म्हटले जाते
 (अ) ताग. (क) सिमेंट. (ब) वाहन. (ड) खादी व ग्रामोद्योग
 (३) जागतिकरणाच्या प्रक्रियेमुळे भारतात ..... भाषेचे प्राबल्य वाढत चालले आहे.
 (अ) फ्रेंच (ब) इंग्रजी. (क) हिंदी (ड) पंजाबी

२. पुढीलपैकी चुकीची जोडी ओळखा व लिहा .

२

- अ) (१) डॉ. एन. गोपीनाथ - ओपन हार्ट शस्त्रक्रिया
 (२) रामचंद्र शर्मा - कुशल कारागार
 (३) डॉ. सुभाष मुखोपाध्याय - टेस्ट ट्यूब बेबी
 (४) डॉ. मोहन राव - पोलिओ

आ) (१) भारतीय औद्योगिक वित्त महामंडळ - औद्योगिक प्रकल्पांना दीर्घ मुदतीचे कर्ज उपलब्ध करून देणे.

- (२) औद्योगिक विकास महामंडळ औद्योगिक - क्षेत्राचा विकास करणे.
 (३) वस्त्रोद्योग समिती - विणकरांचे कल्याण करणे.
 (४) खादी व ग्रामोद्योग आयोग - ग्रामीण भागातील औद्योगिकीकरणस चालना देणे.

३. पुढील संकल्पना स्पष्ट करा.

३

१) अवकाश संशोधन.

२) भारताचा अंतर्गत व्यापार.

३) रेशीम उद्योग

४) पुढील विधाने स्पष्ट करा.

८

- १) पं. नेहरूंनी अणुऊर्जा आयोगाची स्थापना केली.
 २) भारतीय जनतेचा जीवनमान व राहणीमान दर्जा सुधारतो आहे.
 ३) भारतात सर्वत्र कमी अधिक प्रमाणात क्रिकेट खेळले जाऊ लागले आहे.
 ४) चित्रपटाचे अर्थकारण बदलत आहे.

५) पुढील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

३

- १) डॉ. ए. पी. जे अब्दुल कलाम यांना 'मिसाईल मन्' असे का संबोधले जाते?
 २) संविधान प्रमाणे कोणत्या कारणावरून भेदभाव करण्यास मनाई आहे?

एरदु चपणी

विषय:- इतिहास
स्थान:- गुवा

पृष्ठा- 25
पृष्ठ- 30 मी

- प्र.१) दिलेच्या पद्यांमधील याच पद्यांचे निवडून विधान पूर्ण करा. 3
- १) अणुऊर्जा आखाताचे पहिले अद्यक्ष म्हणून _____
याचा नेमणूक झाली.
अ) डॉ. होमी भाभा   ब) डॉ. होमी सेतल   क) डॉ. राजा राम
  - २) भारतातील _____ उद्योगाला 'पुनराविर्ण क्षेत्र'
म्हणून नाव.
अ) तांबा   ब) सिमेंट   क) तांदूळ
आ) नासिकीकरणाला   प्रथिनेमुळे भारतात ..... गावचे
प्रारंभ्य वाहन चालवणे आहे.
अ) फ्रेंच   ब) इंग्ली   क) हिंदी
  - प्र.२) पुढीलपैकी चुकीची जोडी ओळखा व लिहा. 2
  - अ) १) डॉ. एन गोपाळ - आपण दाद देणारा
२) रामचंद्र बेभार - कुशल कारागार
३) डॉ. सुभाष भुष्यापट्टण - देह देणारे बाबा
४) डॉ. भादव राव - पोलिसा.
- आ) १) भारतीय औद्योगिक वित्त - औद्योगिक प्रकल्पाना
मदामदळ   दीर्घमुदतीचे कर्ज उपलब्ध करणे
२) औद्योगिक विकास महामंडळ - औद्योगिक क्षेत्राचा
विकास करणे.
३) वस्त्रोद्योग समिती - विचारणे करणे
४) खादी व ग्रामोद्योग - ग्रामीण भागातील औद्योगिकीकरणाला चालना देणे

प्र.३) पुढील संकल्पना स्पष्ट करा. 6

- १) अवकाश संशोधन
- २) भारताचा अंतरात व्यापार
- ३) रेशीम उद्योग

प्र.४) पुढील विधाने स्पष्ट करा.

- १) प. जेडसंजी अणुऊर्जा आयोगाची स्थापना कुम्भी.
- २) भारतीय अंतराचा अधिनाम व राहोतीनाम द्या सुधारना आहे.
- ३) भारतान सर्वत्र कुम्भी - अधिक प्रमाणात क्रिकेट खेळणे आऊ नुमान आहे.
- ४) विनापटने अधिकारता वदमन आहे.

प्र.५) पुढील प्रश्नांची सोडवण करत उत्तरे लिहा.

- १) डॉ. ए. पी. जे अह्मद कलाक याना 'मिसाईल मीन' असे का संशोधन आन?
- २) संविधान प्रमाणे कोणाचा कारणरुत भेदभाव करण्यास मनाई आहे?

संविधान सक्ता

अ. क्र	अपघटकान्ते नाव	शैक्षणिक उद्दिष्ट												एकुण
		ज्ञान			आकलन			उपयोजन			कौशल्य			
		व	ल	दि	व	ल	दि	व	ल	दि	व	ल	दि	
1.	विज्ञान व तंत्रज्ञान	1(1)			4(2)								3(1)	08
2.	उद्योग व व्यापार	1(1)	4(2)					1(1)					2(1)	08
3.	बदलते जीवन भाग-1	1(1)								3(1)				04
4.	बदलते जीवन भाग-2	1(1)			4(2)									05
			8(6)		8(4)			4(2)				5(3)		25

सूचना :- अ) 1) व - वसूनिष्ठ
 2) ल - लघुत्तरी
 3) दि - दिवसितरी

ब) 1) कुंसातील अंक प्रश्नसंख्या दर्शवितान.
 2) कुंसा बाहेरील अंक गुण दर्शवितान.

उत्तरपत्रिका

विषय - इतिहास

गुण - २५

प्र. १) दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा

- १) डॉ. होमी भाभा
- २) वाहन
- ३) डॉ. प्रमोद सेठी

प्र. २) पुढीलपैकी चुकीची जोडी ओळखा व लिहा.

अ) चुकीची जोडी

डॉ. मोहन राव - पोलिओ

अचूक जोडी

डॉ. मोहन राव - दान केलेल्या मूत्रपिंडाचे यशस्वी प्रत्यारोपण

आ) चुकीची जोडी

वस्त्रोद्योग समिती - विणकरांचे कल्याण करणे

अचूक जोडी

वस्त्रोद्योग समिती - उत्पादक वस्त्रांची गुणवत्ता निश्चित करणे

प्र ३) पुढील संकल्पना स्पष्ट करा.

१) उत्तर :- अवकाश क्षेत्राचे संशोधन करणे, हवामानाचा पूर्व अंदाज घेणे, उपग्रह प्रक्षेपित करण्याविषयी अभ्यास करणे इत्यादी प्रकारच्या संशोधनाला 'अवकाश संशोधन असे म्हणतात. अवकारी संशोधनातील पायाभूत कार्यक्रम साध्य करण्यासाठी आणि संशोधनासाठी भारतात इस्त्रोची स्थापना करण्यात आली आहे. अवकाश संशोधनात पर्यावरणाचा अभ्यास केला जातो.

२) उत्तर:- भारताच्या अंतर्गत भागाने कारखान्यामधून आणि शेतीतून उत्पन्न होणाऱ्या उत्पादनाची विक्री भारतातील बाजारपेठात करणे, यालाच 'भारताचा अंतर्गत व्यापार' असे म्हणतात. भारताचा अंतर्गत व्यापार लोहमार्ग, मुंबई .हवाई वाहतूक इत्यादी मार्गांनी चालतो ,रस्ते ,जलमार्ग , कोलकताही ,वेल्नई ,कोचीन , लोखंड ,कच्चा ताग ,गहू ,तांदूळ ,सुती कापड ,कापूस ,अंतर्गत व्यापारात कोळसा .बंदरे महत्त्वाची आहेत .साखर इत्यादी वस्तूंचा समावेश होतो ,मीठ ,तेलबिया ,पोलाद

३) उत्तर :- वस्त्रोद्योग मंत्रालयाच्या रेश .अंतर्गत या उद्योगाचे काम चालते •मी किड्याच्या जाती आणि तुतीच्या झाडांवरील संशोधन बंगळूरू केले येथील हा .मध्ये केले जाते 'सेरिबायोटिक रिसर्च लॅबोरेटरी' तसेच .काश्मीर या राज्यांत आहे-जम्मू ,संरच पश्चिम बंगाल ,आंध्र प्रदेश ,उद्योग प्रामुख्याने कर्नाटक उद्योगाचा प्रसार आदिवासीबहुल राज्यांत उदय केला जात आहे.

प्र. ४) पुढील विधाने स्पष्ट करा.

- १) उत्तर :- पुढील उद्देश डोळ्यासमोर ठेवून पं. नेहरूंनी अणुऊर्जा आयोगाची स्थापना केली
- १) भारतात वैज्ञानिक दृष्टीकोन रुजवणे.
- २) प्रगत तंत्रज्ञानाचा उपयोग करणे .
- ३) अणुऊर्जा वीजनिर्मिती व अन्य विधायक कामासाठी उपयोग करणे .
- ४) नवीन संशोधनाचा राष्ट्राच्या प्रगतीसाठी उपयोग करणे.

२) उत्तर :- भारतात प्रतिवर्षी अनेक प्रकारचे उद्योगधंदे वाढत आहेत भारतीय वस्तूंची . आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठत विक्री होत आहेआधुनिक पद्धतीने आणि यांत्रिक अवजारांनी शेती . केली जाऊ लागल्यामुळे शेती उत्पादनही वाढत आहेशेतीमूळे व औद्योगिक विकासामूळे रोजगाराच्या संधी . वाढत आहे. या सर्व कारणांमुळे भारतीय जनतेच्या जीवनामानाचा आणि राहणीमा मीनाचा दर्जा सुधारतो आहे.

३) उत्तर :- भारताने १९८३ मध्ये कपिल देव यांच्या नेतृत्वाखाली भारताने क्रिकेट विश्वचषक स्पर्धेत ऐतिहासिक विजय मिळवला आणि या खेळाला देशभरात मोठी लोकप्रियता मिळाली. याच वर्षी सुनील गावसकर यांनी कसोटीमध्ये सर्वाधिक शतकांचा विक्रम केला. १९८५ मध्ये भारताने क्रिकेट 'बेन्सन अँड हेजेस'स्पर्धेमध्ये अजिंक्य पद मिळविले.याचा परिणाम भारतातल्या सर्वच राज्यांमध्ये कमी- अधिक प्रमाणात क्रिकेट खेळ हा खेळला जाऊ लागला.

४) उत्तर :- कृष्णधवल चित्रपटांचे युग संपून ते रंगीतबन्ू लागलेचित्रीकरण परदेशातही होऊ लाग . ले. ३ ४- तास चालणारा चित्रपट दीड एकाच चित्रपटगृहात .दोन तासावर आला-एकाच चित्रपट आठवडे चालण्या 100चे प्रमाण संपले. आता एक चित्रपट एकाच देशा परदेशात हजारो चित्रपट - गृहात दिसू लागला. या सर्व बदलांमूळे चित्रपटाचे अर्थकारण बदलत आहे.

प्र. ५)

१) उत्तर :- १९८३ नंतर संरक्षण संशोधन आणि विकास या संस्थेचे अध्यक्ष म्हणून डॉकलाम यांची निवड त्यांच्या नेतृत्वाखाली पृथ्वी आणि अग्न .झालीी . या क्षेत्रणास्त्रांच्या यशस्वी चाचण्या घेण्यात आल्या ' .इंटीग्रेटेड गाइडेड मिसाईल डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅम अंतर्गत क्षेत्रणास्त्र विकासाचा कार्यक्रम हाती घेण्यात आला असे बहुमोल योगदान देणाऱ्या व .जमिनीवरून जमिनीवर मारा करणारी क्षेत्रणास्त्रे बनवण्यात आली क्षेत्रणास्त्र कार्यक्रमामाचे जनक असणाऱ्या डॉअसे 'अब्दुल कलाम यांना म्हणूनच मिसाईल मॅन .जे.पी.ए .संबोधले जाते

२) उत्तर :- भारतीय समाजात पूर्वी धर्म, जात इत्यादी कारणावरून भेदभाव पाळले जात असत. कनिष्ठ मानल्या गेलेल्या जातीतील लोकांचे जीवन हलाखीचे होते. त्यांना कोणतेही अधिकार नव्हते. स्वतंत्र मिळाल्यावर भारताचे संविधान तयार झाले. संविधानाने समानतेचे तत्व स्वीकारले. भारतात धर्म, वंश, जात लिंग,भाषा किंवा जन्मस्थान या कारणावरून नागरिकात भेदभाव करण्यास मनाई करण्यात आली.

उत्तरपत्रिका विषय :- गणित

प्र. १) दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून विधान पुढे लिहा.

उत्तर:- १) डॉ. होमि भाभा

२) गाहन

३) हिंदी

प्र. २) पुढीलपैकी चुकीची जोडी ओळखा व लिहा.

अ) १) -युकीची जोडी

डॉ. भाहन राव - पोलिओ

अ-यूक जोडी

डॉ. भाहन राव - क्षण क्रमेच्या मरुपिंडांचे यशस्वी प्रत्यारोपण

आ) २) -युकीची जोडी

वस्त्रोद्योग समिती - विठाकरांचे कुन्याण करणे

अ-यूक जोडी

वस्त्रोद्योग समिती - उन्हादक वस्त्रांची गुणवत्ता

निश्चिन्न करणे.

प्र. ३) पुढील संज्ञासंगत रूपदल करा.

१) उत्तर

अवकाश क्षेत्राचे संशोधन करणे, रूग्णांनाचा पूर्ण

अंदाज घेणे, उपग्रह प्रक्षेपित करण्याविषयी अभ्यास

करण इत्यादी प्रकारच्या संशोदनात 'अवकाश संशोधन

असे करणे. अवकाश संशोदनात पायाभूतकार्ये

साध्य करण्यासाठी आता संशोदनासाठी भारतात

इशान्ची स्थापना करण्यात आली आहे. अवकाश

संशोदनात पर्यावरणाचा अभ्यास केला जातो.

२) अर्थ- भारताच्या अंतर्गत भाषात कारणाव्यवस्थेचे आणि शोणितून उत्पन्न होणाऱ्या उत्पादनाच्या विक्री भारतातील बाजारपेठेत करणे, याच्याच 'भारताच्या अंतर्गत व्यापार' असे म्हणतात. 'भारताच्या अंतर्गत व्यापार' म्हणजे भारतात कुठर, दगड, वाढणूक इत्यादी साहित्याच्यांतर्गत. रस्ते, अन्वभावा कोमकुत्ताह-यंत्रणे, कोयले, मोठ्या, कच्च्या तावा, वाई, माडूळ, मृत्तीकाय कापूस, अंतर्गत व्यापाराने कोळसा, वगैरे अन्वभावाची आहेत. साखर इत्यादी वस्तूच्या सभावेक्षे होतो.

अर्थ- परभोउद्योगां मंत्रालयाच्या रेखात या अंतर्गत या उद्योगांचे कार्य-यान्त्रे. रेखात किड्यांच्या आनी आनि तुनीच्या स्टांडावरील संशोधन वांकाकून वेधे कुन्नात. परिबायोदिक रिसर्च मॅगरेटरी, नसेच काश्मीर या राज्यात आहे. अन्व-काश्मीर, पश्चिम बंगाल, आंध्रप्रदेश उद्योगां मंत्रालयात कुन्नात उद्योगांच्या प्रसार आदिवासी वृद्ध राज्यात उद्ये कुन्ना आत आहे.

५.५) पुढील विधाने स्पष्ट करा.

- अर्थ- पुढील उद्देशे होण्यासभारे वेगवेगळे अर्थ उद्योगांच्या स्थापना कुन्ना.
- १) भारतात वैज्ञानिक दृष्टिकोन स्थापने
  - २) प्रगत तंत्रज्ञानाच्या उपयोग करणे
  - ३) अर्थउद्येच्या वीजनिर्मिती व अन्य विधात कुन्ना करावे
  - ४) नवीन संशोधनाच्या शक्तीच्या प्रगतीसाठी उपयोग करणे.

२) उभार :- भारतात प्रतिवर्षी अनेक उद्योगांमध्ये वाहन आहत. भारतीय परमंवी आंतरराष्ट्रीय वायारपेढन बाजारपेढन विशी होत आहे. आर्थिक पद्धतीने आणि यांत्रिक अवघारांनी जोगी कुली आऊ न्यायन्यासुळ जोगी उत्याहवही. वाहन आहे. जोगीसुळे व औद्योगिक विकुषासुळे रोषासुळ्या संधी वाहन आहे. या सव कारणासुळे भारतीय जनतेच्या जीवनमानाचा आणि राहणीमानाचा देणो सुधारतो आहे.

३) उभार :- भारताने 1983 मध्ये कृषिनु देव यांच्या नेतृत्वाखाली भारताने क्रिकेट विश्वचषक स्पर्धने ट्रेनिटारिसिक विषय मिळवला आणि या खेळान्या देखासुरात मोठी लोकप्रियता मिळाली. याच वर्षी सुर्वीनु वायसुकर यांनी कसोटीमध्ये सवाष्टिक शातकुचा विक्रम जोगी. 1985 मध्ये भारताने क्रिकेट 'वेल्सन ऑड हेजेस' स्पर्धनेमध्ये अजिंक्य पद मिळवले. याचा परिणाम भारतानन्या। सवचि शाल्यामध्ये कृषी - उद्येिक प्रभाणान क्रिकेट खेळ हा खेळना आऊ न्यायना।

४) उभार :- कृष्णखवनु चित्रपटांचे युवा संपून ते रंजीत वणु न्यायने. चित्रिकरण परेक्षानही टाक न्यायने. 3-4 नास चालुणार। चित्रपट हीड लोक-होत नासावर आना. लोक्य चित्रपट आहवड चालुण्याच प्रभाण संपुनु. आना लोक चित्रपट लुकाच देशान परेक्षान देणारो चित्रपट रसदान हिंसु न्यायना. या सव वदेलासुळे चित्रपटाच उधकारो वदेनत आहे.

प्र.5) उन्मर :- 1983 नंर संरक्षण संशोधन आठि विकारसु या संशुने अद्यक्ष कदुन डकुनम यांयि निवड न्यांय्या नुतुंवायान्ठि पुड्यी आठि अरवी या क्षेणारशाभ्य। यवारवी-यभय्ना क्षेयान आभ्य। 'इंदिग्रेटेड मिसाइलि डेक्लपमेंट प्रोग्रंम अंतर्गन क्षेणारशा विकारसाय्ना क्वाथुश्रिभ दानी क्षेयान आम्ना. असु वडुभोग्गु योवादान द्वाभ्य्या व अभिनविभन अभिनविभर मार कुरारारि क्षेणारशा वनवयान आम्नि। क्षेणारशा क्वाथुश्रिभय्ने भनकु अरणाय्ना डॉ. अकुन कुम्भं यान्ता कदुनय्ने मिसाइलि भन असे संवाधाने भाने.

अउन्मर :- भारतीय समाजान पूवी, क्षर्भ, भान इभ्यादी कारणवभन भेदभावु पावन् भान असन. कुनिरठ भानभ्या नुतुंय्या भानिनिभ नुतुंय्ने भिवन द्वाभ्ययि दोग. न्यांता कान्तदी अधिकार नकुने. स्वगत मिवान्यारु भारनय्ने संविधान नयार इभान्. संविधाने समानतेय नन्प र्वीकारन्. भारनान क्षर्भ वंश, भान, मिभ भावा क्तिवा भन्मर्याण या कारणवभन नुतुंय्ने भेदभावु कारणसु भनई कुरयान आम्नि.

सामान्य

वी. एड प्रथम वर्षीत त्रिमासिक
उत्तरासूची व गुणाविभागातील संग्रह
याची विक्रय पासाठी शाबेतील
विद्यार्थ्यांची भर घेउन सामाजिक न्याय
केले.

हे सामाजिक न्याय कुरव्यासाठी
या या प्राध्यापक वृह, प्राचार्य यांनी
आहारास भेट केला प्रथमतः की त्यांची
गळी आहे. तसेच या विद्यार्थ्यांनी (शाबे)
आहारा शिकवण्याची संघी दिती त्यांचेही की
आहार व्यवह करत.

हे सामाजिक न्याय करत आहारा
बात, आकलन, अय्यापन, कौशल्य या सर्वांचा
विचार करूनच एकेकाचाही न्याय करणी जाताने.
नी कर्षी करायची याची माहिती मिळानी.
काय शिकवायचे, विद्यार्थ्यांना कसे आकलन
दावेत याची सविस्तर माहिती मिळानी. सध्या
महान घेता अद्यापनास व अद्ययनास दिशा
मिळत या सर्व एकेकाची कुमना या सामाजिकरूप
मिळानी.

एतयवाह !